

J. Pierzak

Sławków, st. 1, gm. Dąbrowa
Górnicza, woj. katowickie, AZP
97-51/1

Informator Archeologiczny : badania 28, 103-104

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

więc zamek w Sadłowie, w świetle tegorocznych obserwacji, składał się z części zachodniej, chyba starszej, z potężną kamienicą, oraz wschodniej ze skrzydłem południowym i zabudowaniami drewnianymi okolonymi murem obwodowym.

Wstępna analiza pozyskanych zabytków ruchomych wskazuje, iż okres funkcjonowania obiektu zamknąć można między schyłkiem XIV a połową w. XVII. Z najciekawszych zabytków wymienić trzeba fragmenty: żelaznych ostróg (jedna z gwiaździstym bodźcem), płytek pancerza, grotów beltów z tulejami i trzpieniami, grotu strzały, strzemion i elementów rzędu końskiego, krzesiwo ogniwkowe, kościaną okładzinę zdobioną linią ryta, 2 srebrne okucia zdobione minuskulnymi, gotyckimi literami „d” i „b” oraz gliniany ciężarek tkacki, a więc okazy związane tak z rzemiosłem rycerskim, jak i kulturą materialną dworu feudalnego.

Fundację zamku przypisać należy przedstawicielom rodu Świnków. Być może rozbudowano go na początku XV w. z inicjatywy marszałka Królestwa Polskiego Zbigniewa z Brzezia (z małopolskich Zadorczyków) lub późniejszych właścicieli — rodu Doliwów.

Zamek w Sadłowie po tegorocznych badaniach należy ocenić jako jeden z najciekawszych obiektów na Nizinie Polskiej zarówno z uwagi na skomplikowaną strukturę przestrzenną, jak i interesujący materiał zabytkowy.

Do czasu zakończenia badań dokumentacja i materiały przechowywane będą w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Badania będą kontynuowane.

Serock, st. II, gm. loco, woj. st. warszawskie — patrz: okres nowożytny

Sławków, st. 1
gm. Dąbrowa Górnicza, woj.
katowickie
AZP 97-51/1

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Katowicach

Badania prowadził mgr J. Pierzak. Finansowane przez Urząd Miasta w Sławkowie. Ósmy sezon badań. Relikty średniowiecznego zamku, XIII-XV w.

Zamek średniowieczny w Sławkowie znajduje się w południowo-wschodniej części miasta, w rejonie ulic Browarnej, Wąskiej, Zamkowej i Staropocztowej. Znaczną część obwodu warownego w partii południowo-wschodniej tzw. wielkiego zamku z 2. poł. XIII w. odkryto w latach 1989-1990. Przebieg muru obwodowego w partiach północno-wschodniej i północno-zachodniej ustalono na podstawie bardzo czytelnej konfiguracji terenu, która nakreśla zarys obwodu obronnego.

Badania w 1994 r. objęły teren w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu archeologicznego zlokalizowanego przy ul. Staropocztowej, obejmującego tylko część tzw. wielkiego zamku oraz cały „mały zamek”, powstały w wyniku redukcji programu budowlanego przez zamknięcie jednej z półbaszt w murze obwodowym wielkiego zamku, co dało w efekcie wieżę mieszkalno-obronną otoczoną początkowo fosą i parkanem, później dodanym wałem i poszerzoną fosą.

Teren po drugiej stronie ul. Staropocztowej, naprzeciw ogrodzonego rezerwatu archeologicznego przy budynku dawnego przedszkola, praktycznie nie był badany. W 1990 r. założono tu tylko małą sondę o wymiarach 1 x 1 m, która wykazała obecność pod powierzchnią ziemi muru kamiennego, wykonanego z dolomitu na zaprawie wapiennej, o analogicznej strukturze jak mur odkryty w obrębie rezerwatu. W 1994 r. postanowiono przebadać go w szerszym i dłuższym wykopie. Założono wykop o wymiarach 18 x 1 m, przy czym w miarę odkrywania nowych relikwów muru poszerzano go.

Odkryto drugą półbasztę w obwodzie południowo-wschodnim, której zachowane mury — zachodni i część południowego — miały analogiczne wymiary jak półbaszta, z której

utworzono wieżę mieszkalno-obronną. Część muru południowego (partia wschodnia) i mur wschodni półbaszty zostały zniszczone przez chodnik i jezdnię ul. Staropocztowej. Grubość murów i wymiary muru zachodniego odkrytej półbaszty pozwalają nam ustalić jej wymiary jako analogiczne z półbasztą wyeksponowaną w rezerwacie, tj. 11 x 4,8 m. Ściana zachodnia półbaszty była przewiązana z murem obwodowym o szerokości takiej samej jak mury półbaszty, tj. 2,5 m w partii fundamentowej i 2,3 m w partii naziemnej. Mur obwodowy odkryto na długości 13 m, przy czym wchodzi on pod budynek dawnego przedszkola. Odkryta warstwa użytkowa dochodząca do muru, a spoczywająca bezpośrednio na calcu, zawierała duże ilości materiału ceramicznego, datowanego na 2. poł. XIII wieku. Odkrycie kolejnej półbaszty pozwala na sformułowanie twierdzenia, iż mamy tu do czynienia z zamkiem typu kasztelowego, którego pierwowzoru należy upatrywać w zamkach śląskich lub czeskich. Za tą drugą możliwością przemawia fakt, iż fundator zamku — biskup krakowski Paweł z Przemankowa był zwolennikiem orientacji proczeskiej i utrzymywał ożywione stosunki z królem czeskim Przemysławem Ottokarem II, który na ziemiach czeskich wybudował znaczną ilość zamków i miast warownych (kontynuatorem jego dzieła był jego następca Wacław II czeski).

Jak wykazała analiza źródeł związanych z osobą biskupa Pawła z Przemankowa, budowa zamku wielkiego została rozpoczęta najprawdopodobniej w okresie pomiędzy k. 1280 a pocz. 1283 r. Stosunki pomiędzy biskupem a księciem Leszkiem Czarnym były bardzo napięte, co skłoniło, jak się wydaje, do wybudowania nowego biskupieckiego Sławkowa jako silnego punktu oporu. W tym okresie nastąpiła transllokacja osadnictwa ze Starego Sławkowa leżącego po przeciwnej stronie rzeki Białej Przemszy na jej prawy brzeg. Zlokalizowanie zamku na stoku wzniesienia, na wierzchołku którego rozłożyło się miasto, a więc poniżej miasta, jest kapitalnym dowodem na to, iż biskup obawiał się zagrożenia właśnie od strony Krakowa. Obawa biskupa znalazła potwierdzenie w sytuacji, jaka zaistniała pod koniec 1282 lub na pocz. 1283 r., kiedy to Leszek Czarny uwięził biskupa w Sieradzu, zajmując mu wszystkie zamki, w tym zamek w Sławkowie. Ze względu na uwięzienie biskupa, rozpoczęta budowa zamku nie została ukończona, co potwierdziły wyniki badań z lat ubiegłych. Dopiero po interwencji papieża Marcina IV biskup został po prawie dwuletnim więzieniu uwolniony, lecz nie skończył rozpoczętej budowy wielkiego zamku, być może ze względu na zakaz księcia lub z braku środków. Ograniczając program budowlany zamknął jedną z półbaszt w obwodzie obronnym, tworząc wieżę mieszkalno-obronną otoczoną fosą i być może parkanem. Ten mały zameczek rozbudował biskup Jan Muskata, dobudowując kamienną klatkę schodową i budynek bramny, a całość otoczył wałem i poszerzoną fosą, co miało miejsce na pocz. XIV lub pod sam koniec XIII w.

Badania nad tzw. wielkim zamkiem, a szczególnie nad ustaleniem jego kolejnych dwóch narożników, będą kontynuowane.

Strzegowa, st. Góra Grodzisko Pańskie, gm. Wolbrom, woj. katowickie — patrz: wczesne średniowiecze

**Strzegowa, st. Góra z Jaskinią
Biśnik
gm. Wolbrom, woj. katowickie
AZP 98-54/—**

Zespół Badań Konserwatorskich Łódź

Badania prowadził mgr Błażej Muzolf przy współpracy mgr. G. Rycła.
Finansowane przez Zarząd Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w Dąbrowie Górniczej. Pierwszy sezon badań. Strażnica śred-